

Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. Т. VII, Вип. 4. – Київ, 2005. – С. 217 – 226.

13. Подмазин С. И. Как помочь подростку с «трудным» характером / С. И. Подмазин, Е. И. Сибиль. – Київ : Научно-практический центр Перспектива, 1996. – 160 с.

УДК: 159.95

Прахова Т.Ю., Таран І.І.

Загальні закономірності розвитку пам'яті в учнів молодшого шкільного віку

Анотація. У статті надано загальну характеристику пам'яті учнів молодшого шкільного віку. Розкрито класифікацію видів пам'яті, які фігурують у молодших школярів. Визначено стратегію використання мнемотехніки у роботі з учнями молодшого шкільного віку.

Ключові слова: молодший шкільний вік, мнемотехніка, пам'ять.

Прахова Т.Ю., Таран І.І. Общие закономерности развития памяти у учеников младшего школьного возраста.

Аннотация. В статье дана общая характеристика памяти учеников младшего школьного возраста. Раскрыта классификация видов памяти, которые фигурируют у младших школьников. Определена стратегия использования мнемотехники в работе с учениками младшего школьного возраста.

Ключевые слова: младший школьный возраст, мнемотехника, память.

Prakhova T.U., Taran I.I. General patterns of memory development of younger school age pupils.

Summary. The article presents the general characteristics of the memory of younger school-age pupils. It is revealed the classification of memory types appearing in junior pupils. The strategy of mnemonics use in work with younger school-age pupils is determined.

Keywords: younger school age pupils, mnemonics, memory.

Постановка проблеми. Вимоги сучасної системи української освіти ставлять перед молодшими школярами доволі високі завдання стосовно рівня засвоєння навчального матеріалу. Пріоритетність знань у різних навчальних галузях висуває на перше місце питання розвитку пізнавальних процесів учнів, таких як увага, мислення, пам'ять та ін. З практики роботи вчителів початкових класів можемо відмітити, що пріоритетними у процесі засвоєння і відтворення знань в молодшій школі є саме мнемічні фактори, які лежать в основі загального пізнання дійсності, яке не можливе без сприйняття інформації, що надходить ззовні. Проте образи зовнішнього світу, які виникають в корі головного мозку, не

зникають безслідно, залишають безпосередній відбиток, який може зберігатися протягом тривалого часу.

Результати теоретичного дослідження. Запамятовування, збереження і наступне відтворення особистістю її досвіду і складає сутність процесу пам'яті. Пам'ять є одним із п'яти пізнавальних процесів і паралельно бачиться потужним знаряддям інтелекту людини. Пам'ять - це психічний процес відображення досвіду людини шляхом засвоєння, збереження та подальшого відтворення обставин її життя та діяльності. Завдяки пам'яті розширюються пізнавальні можливості людини. У цілому, пам'ять як важливий пізнавальний процес забезпечує цілісність і розвиток особистості учня [3].

Одиницями роботи пам'яті є уявлення, що є образами раніше сприйнятих предметів, явищ, думок чи фантазій людини. Саме через уявлення пам'ять має тісний зв'язок з іншими пізнавальними процесами (відчуттями, сприйманням, мисленням та уявою), які дають основу для запамятовування і подальшого відтворення інформації.

Даний пізнавальний процес характерний для всіх живих істот, однак потрібно розрізняти: так звану генетичну пам'ять, що тримає та розгортає інформацію через гени, спадковість і виявляється через інстинкти та індивідуальну пам'ять, яка розвивається в ході життя істоти і виявляється через навички та інші інтелектуальні форми поведінки. Саме вона потрапляє в поле зору психології.

У цілому, пам'ять можна назвати складним пізнавальним процесом, який є неоднозначним з точки зору тлумачення його в контексті різних психологічних теорій. Існує ряд теорій функціонування пам'яті, які по-різному пояснюють роботу цього пізнавального процесу. Однією з них є асоціативна теорія роботи пам'яті де остання розглядається як набір асоціативних зв'язків, які накопичуються і ускладнюються протягом життя людини (асоціації різняться за схожістю, контрастом та суміжністю). У свою чергу нейронна теорія пояснює роботу пам'яті з точки зору фізіології: пам'ять працює в два етапи (запам'ятовування інформації, її пригадування). Окреме місце серед зазначених теорій займає біохімічна теорія, яка розглядає мозкові механізми пам'яті: під впливом збудження в корі великих півкуль головного мозку утворюються білкові молекули, які й утримують інформацію [1].

При роботі з учнями молодшого шкільного віку необхідно враховувати специфіку розвитку їх пізнавальних процесів, зокрема пам'яті. Залежно від того, що саме дитина запамятовує і відтворює розрізняють чотири види пам'яті: образну, рухову, емоційну та словесно-логічну.

Образна пам'ять виявляється у запамятовуванні образів, уявлень конкретних предметів, явищ, їхніх властивостей, наочно даних зв'язків між ними. Залежно від того, якими аналізаторами молодший школяр сприймає об'єкти під час їх запамятовування, образна пам'ять буває зоровою, слуховою, нюховою, смаковою тощо. Досить часто ці види пам'яті працюють комбіновано: так, образ певної людини являє собою поєднання роботи зорової, слухової та нюхової пам'яті.

У свою чергу, рухова пам'ять виявляється в запам'ятовуванні й відтворенні людиною своїх рухів та їх поєднань. Рухова пам'ять є основою для формування різних умінь і навичок молодшого школяра, засвоєння усної та письмової мови, комплексів рухів тощо. З часом багато що зі змісту цього виду пам'яті набуває неусвідомлюваного характеру, щоб уникати зайвого психічного навантаження.

Рухова пам'ять у дітей виникає дуже рано. Її перші прояви відносяться до першого місяця життя. Першочергово вона виражається лише у рухових умовних рефлексах, які виробляються у дітей в цей час. В подальшому запам'ятовування і відтворення рухів починає приймати свідомий характер, тісно пов'язуючись і процесами мислення, волі тощо. К кінцю першого року життя рухова пам'ять досягає у дитини такого рівня розвитку, який є необхідним для засвоєння мови.

Однак розвиток рухової пам'яті не обмежується тільки періодом немовляти, він продовжується і в дошкільному і в молодшому шкільному віці. Це дозволяє дітям виконувати тонко координовані дії, які пов'язані з оволодінням письмовою мовою. Тому можемо говорити про те, що на різних ступенях розвитку прояви рухової пам'яті якісно не однорідні [3].

Емоційна пам'ять полягає в запам'ятовуванні й відтворенні людиною своїх емоцій та почуттів. Це один із найбільш ранніх видів пам'яті, що починає свою роботу ще в ранньому дитинстві. Спогади дитинства найчастіше пов'язані з глибокими переживаннями. Загалом яскраві, емоційно насичені події можуть зберігатися в пам'яті людини дуже довго.

Окремо варто зупинитися на словесно-логічній пам'яті, яка полягає в запам'ятовуванні думок, понять, суджень, умовиводів, які відображають істотні зв'язки і відношення предметів і явищ, їхні загальні властивості. На відміну від образної, рухової та емоційної пам'яті, яка є і у тварин, словесно-логічна пам'ять є специфічно людською пам'яттю на думки, судження, закономірності. Словесно-логічна пам'ять тісно пов'язана із мовленням і мисленням людини. Вона формується разом з ними і досягає свого завершального вигляду пізніше за рухову, емоційну та образну.

Отже, беззаперечним є те, що вчителі молодших класів мають враховувати психологічні особливості молодших школярів при викладанні навчальних предметів. Пріоритетними у цьому контексті є прийоми мнемотехніки, які допомагають у цікавій формі сформуванню асоціативні зв'язки, сконцентрувати увагу класу і краще засвоїти потрібну інформацію. У своїй роботі ми активно використовуємо такі ефективні прийоми, як «аналогія», «трансформація», «п'єктограма», «індивідуальні асоціації» та ін. [4]. І як показує досвід роботи – навчальний матеріал, який викладається із залученням прийомів мнемотехніки засвоюється учнями в рази швидше та ефективніше ні той, який викладається у класичній манері традиційного навчання.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, загальним способом поліпшити пам'ять людини є формування вміння запам'ятовувати й відтворювати інформацію. Пам'ять розвивається тренуванням і наполегливою працею, яка спрямована на запам'ятовування, тривале збереження, цілковите й точне відтворення навіть найскладнішої інформації. Вчителям молодших класів

особливу увагу потрібно приділяти розвитку всіх зазначених видів пам'яті, що зробить процес засвоєння учнями навчального матеріалу більш ефективним. Для цього використовуються мнемотехнічні прийоми, які включають широкий спектр технік запам'ятовування інформації.

Список використаної літератури

1. Богучаров О. І. Шкільні страхи шестирічок та їх запобігання / О. І. Богучаров // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. - № 5.- С. 1-3.
2. Кочерга О. Психічне здоров'я молодшого школяра / О. Кочерга, О. Васильєв // Бібліотека психолога. - 2003. – № 7, - С. 40-57.
3. Маклаков А.Г. Общая психология / А.Г. Маклаков. – Санкт-Петербург, 2004. – 583 с.
4. Чепурний Г.А. Мнемотехніка: технологія ефективного запам'ятовування інформації в умовах сучасної освіти / Г.А. Чепурний. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 152 с.

УДК:159.922.736.4

А.О.Скірко

Вибір копінг-стратегій у юнацькому віці

Анотація. У статті представлено проблему вибору копінг-стратегій в юнацькому віці. Визначено, що саме в юнацькому віці проблеми морального, екзистенційного, професійного змісту, розвиток рефлексії суттєво впливають на виникнення, перебіг та переживання особистістю стресових ситуацій. За допомогою емпіричного дослідження встановлено, яким копінг-стратегіям в юнацькому віці надають перевагу. Доведено, що з віком вибір копінг-стратегій змінюється.

Ключові слова: копінг-стратегії, превентивне подолання, особливості вибору копінг-стратегій, юнацький вік.

А.О.Скірко. Выбор копинг-стратегий в юношеском возрасте.

Аннотация. В статье представлено проблему выбора копинг-стратегий в юношеском возрасте. Определено, что именно в юношеском возрасте проблемы нравственного, экзистенциального, профессионального содержания, развитие рефлексии существенно влияют на возникновение, ход и переживания личностью стрессовых ситуаций. С помощью эмпирического исследования установлено, каким копинг-стратегиям в юношеском возрасте отдают предпочтение. Доказано, что с возрастом выбор копинг-стратегий меняется.

Ключевые слова: копинг-стратегии, превентивное преодоления, особенности выбора копинг-стратегий, юношеский возраст.

A.O. Skirko. Choice of coping strategies in adolescence.

Summary. The article presents the problem of choosing coping strategies in adolescence. It is determined that it is precisely in youthful age that the problems of